

Pohjoismainen energiapoliittinen yhteistyöohjelma 2025–2030

Lausuntokierroksen versio 28.2 2024

LUONNOS

Sisältö

1	Esipuhe	3
2	Johdanto	4
3	Energiapolittiset painopisteet.....	4
3.1	Tavoitteet ja osatavoitteet	6
4	Yhteistyöohjelman arviointi	9

LUONNOS

1 Esipuhe

[...]

LOMMOS

2 Johdanto

Pohjoismaisessa energiapolitiisessa yhteistyöohjelmassa määritellään poliittiset painopisteet ja tavoitteet vuosiksi 2025–2030. Pohjoismainen energiayhteistyö keskittyy erityisesti energiahuoltovarmuuteen, sähkömarkkinayhteistyöhön, pohjoismaisten vahvuusasemien parantamiseen energiasiirtymän ja innovaation osalta sekä kansainväliseen yhteistyöhön.

Pohjoismaiden neuvosto, kansalaisyhteiskunnan edustajia ja muita keskeisiä toimijoita on osallistunut yhteistyöohjelman laatimiseen. Prosessiin on osallistunut etenkin Pohjoismaiden neuvoston Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunta, ja Kestävä Pohjola -valiokunta on tehnyt sisältöä koskevia ehdotuksia. Lisäksi energiamarkkinoiden toimijoilta on saatu inspiraatiota yhteistyöohjelmaan vuoden 2023 sähkömarkkinafoorumissa.

Yhteistyöohjelma on energiapolitiikan ministerineuvoston (MR-E) kaiken toiminnan ohjausasiakirja. Kausiksi 2025–2027 ja 2028–2030 laaditaan erilliset toimintasuunnitelmat, jotka toimivat siltana yhteistyöohjelman poliittisten painopisteiden ja tavoitteiden ja sektorilla toteutettavien toimien välillä.

MR-E on hyväksynyt yhteistyöohjelman [päiväys], ja se on voimassa 31. joulukuuta 2030 asti.

3 Energiapolitiittiset painopisteet

Pohjoismaiden energiahuolto on yleisesti vakaata ja varmaa, ja energiasektorin kestävä siirtymä on hyvässä vauhdissa. Tiivis pohjoismainen yhteistyö on edistänyt tätä vahvaa asemaa, mutta nyt ei ole aika levätä laakereilla. Pohjoismailla on edelleen haasteita energia-alalla, mikä vaatii siirtymän vauhdittamista, jotta voidaan saavuttaa kunnianhimoiset ilmastotavoitteet ja korkea huoltovarmuus. Samanaikaisesti keskiössä on pohjoismaisten yritysten mahdollisuus kehittää pohjoismaisia vahvuusasemia aikana, jolloin kaikkiin maailman maihin kohdistuu energiasiirtymää koskevia vaatimuksia.

Pohjoismaat ovat vahvempia yhdessä. Tämä on merkittävää ulospäin nykyisen geopoliittisen tilanteen korostaessa jälleen Pohjoismaiden voimakkaan alueellisen yhteishengen arvoa. Tämä koskee etenkin pohjoismaisia energiajärjestelmiä, jotka useimmissa Pohjoismaissa ovat tiiviisti kytköksissä toisiinsa. Yhden maan energiapolitiittiset toimet vaikuttavat siis myös muihin maihin. Sen vuoksi yhteistyö yhteisten aloitteiden parissa johtaa energiasiirtymään, joka on taloudellisempi ja sosiaalisesti kestävämpi, kuin jos kukin maa pyrkisi tavoitteisiin itsekseen.

Pohjoismainen energiapolitiittinen yhteistyö tasapainottaa energiapolitiikan trilemmaa. Työssä pyritään näin ollen varmistamaan sellainen energiajärjestelmän siirtymä, jossa otetaan huomioon ympäristö ja ilmasto, samalla kun ylläpidetään Pohjoismaiden korkeaa huoltovarmuutta ja energian kohtuullista hintaa sekä kansalaisille että yrityksille.

Kaikissa Pohjoismaissa jatketaan täysillä yhteiskunnan sähköistämistä osana kestävästä siirtymästä. Tuotantokapasiteetin merkittävää laajentamista tulee suunnitella, rahoittaa ja toteuttaa fossiilittoman, mukaan lukien uusiutuvan, energian kansallisissa energiajärjestelmissä sekä sähkönsiirtoverkossa, mikä on välttämätöntä sähköistämisen huomattavan lisäämisen yhteydessä

samalla kun varmistetaan, että Pohjoismailla on vuonna 2030 edelleen maailman kilpailukykyisimmät, innovatiivisimmat ja kuluttajakeskeisimmät sähkömarkkinat.

Kestävää energiaa ja sen rakentamista ja infrastruktuuria – esimerkiksi tuulivoimaloita – voidaan yhdistää entistä enemmän luonnon ja luonnon monimuotoisuuden huomioon ottamiseen. Samanaikaisesti energiasiirtymän on tapahduttava niin, että varmistetaan kansan hyväksyntä ja tuki suurten energialaitosten, kuten esimerkiksi tuulivoimaloiden ja sähkönsiirtolinjojen rakentamiseen. Samalla voimakkaampi panostus energiasäästöihin ja -tehokkuuteen sekä joustava kulutus edistävät huoltovarmuutta.

Pohjoismailla ja pohjoismaisilla yrityksillä on ainutlaatuista energiateknologian osaamista ja huomattavaa energiateknologian vientiä. Pohjoismainen yhteistyö tukee maiden työtä energia-alan uusien arvoketjujen kehittämisessä. Pohjolan alueella on näin ollen hyviä mahdollisuuksia keskuksiksi, joka voi houkutella puoleensa yrityksiä ja josta fossiilitonta, mukaan lukien uusiutuvaa, energiaa sekä kestävä teknologiaa ja kestäviä tuotteita viedään muihin maihin. Tämä voidaan saada aikaan kehittämällä yhteistä strategista liiketoimintaa, jossa Pohjoismaat luovat yhdessä huomisen energiaratkaisuja. Se myös edistää alueen, yritystemme, koulutuslaitostemme ja tutkimusympäristöjemme kehittymistä niin vetovoimaisiksi, etteivät Pohjoismaat ainoastaan kouluta itse ammattilaisia ja työvoimaa, vaan voivat myös houkutella lahjakkuuksia kaikkialta maailmasta.

EU- ja Eta-asiat sekä muut kansainväliset energiakysymykset ovat olleet virallisen pohjoismaisen yhteistyön asialistalla alusta asti, ja ne ovat yhä korkealla sijalla. Monilla energia-alan areenoilla pohjoismaisen yhteistyön ja koordinoinnin tuloksena saadaan parempi toteutuskyky EU:n ja Etan prosesseissa. Vaikka Pohjoismaiden kytkökset eurooppalaiseen yhteistyöhön ovat erilaisia, ne voivat kuitenkin hyötyä paljon yhteistyöstä EU:n ja Etan asialistoilla olevien yhteisten kysymysten osalta. Viimeisten 8–10 vuoden aikana EU on laajentanut energia-alan keskusteluja. Se on luonut pohjoismaiselle energiayhteistyölle uusia haasteita ja mahdollisuuksia.

Sektorienvälinen yhteistyö

Työtä tehdään sektorienvälisesti silloin, kun se on tarkoituksenmukaista. Energiasektorin kannalta yhteistyö voi olla tarkoituksenmukaista esimerkiksi ympäristö- ja ilmastosektorin kanssa, joka työskentelee niin ikään fossiilittoman, mukaan lukien uusiutuvan energian, CCUS:n, vedyn jne. parissa, sekä elinkeinosektorin kanssa, joka käsittelee kilpailullisia näkökohtia, sekä energiaan liittyvien ongelmien parissa työskentelevien muiden sektorien kanssa.

Pohjoismainen lisäarvo energiapoliittisessa yhteistyössä

Pohjoismainen lisäarvo on keskeinen kriteeri pohjoismaisen yhteistyön relevanssin ja tehokkuuden arvioimisessa. Pohjoismainen lisäarvo on panostuksesta saatava arvo, joka saadaan sen arvon lisäksi, jota muuten luotaisiin kansallisella tasolla. Pohjoismaista lisäarvoa voidaan saada muun muassa toimista, joilla saadaan aikaan johdonmukaisuutta, vähennetään esteitä ja pirstaloitumista, kootaan resursseja ja asiantuntemusta, hyödynnetään käyttämätöntä potentiaalia ja luodaan synergioita.

Vaikka maiden välillä on eroja, ja eri maissa keskitytään energiayhteistyön eri osa-alueisiin, energiapoliittisesta yhteistyöstä on kuitenkin kokonaisuudessaan selvää lisäarvoa kaikille Pohjoismaille, ja se täydentää kansallisesti ja EU:ssa tehtävää työtä. Pohjoismaisen yhteistyön

lisäarvon kasvattamiseksi Pohjoismaiden tulee keskittyä ymmärryksen kartuttamiseen ja yhteistyön lisäämiseen sen osalta, miten maiden vahvuudet voivat paremmin täydentää toisiaan arvoketjuissa sekä ekosysteemeissä rajojen ja sektorien yli.

Pohjoismailla on yhteinen arvopohja ja toisiaan täydentäviä energiajärjestelmiä, mikä antaa hyvät edellytykset luoda vahvoja klustereita sekä kestäviä ja turvallisia arvoketjuja, jotka tukevat pohjoismaista lisäarvoa. Pohjoismainen yhteistyö voi mahdollistaa nopeamman ja tehokkaamman siirtymän, jossa yhteisten haasteiden ratkaisemista tuetaan yhteisin toimin.

3.1 Tavoitteet ja osatavoitteet

Energiapolitiikan ministerineuvosto on päättänyt jäljempänä esitetyistä työn tavoitteista ja osatavoitteista toimintakaudeksi 2025–2030. Tämän politiikan alan kaikkea pohjoismaiseen yhteistyöhön liittyvää toimintaa ohjaavat poliittiset painopisteet.

Energiasektorin kaikki neljä tavoitetta ja niiden osatavoitteet kuuluvat vihreään strategiseen ulottuvuuteen, koska toiminnalla pyritään edistämään sitä, että Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue. Tavoitteet kuuluvat kuitenkin samassa määrin kilpailukykyä koskevaan strategiseen painopisteeseen, koska toimilla rajoitetaan yritysten energiakustannuksia sekä parannetaan mahdollisuuksia kehittää uusia vahvuuksia. Lisäksi voidaan mainita, että osatavoite 1.3 sisältyy sosiaalisen strategisen painopistealueen työhön.

Tavoite 1: Korkea energiahuoltovarmuus Pohjoismaiden kuluttajille ja yrityksille

Pohjoismaille on oleellista varmistaa energiansaanti kohtuuhintaan, ja samanaikaisesti maiden ilmastopolitiikka on proaktiivista ja ilmastotavoitteet kunnianhimoisia. Pohjoismaiden luonnonvarat ovat erilaisia, ja maat ovat valinneet eri teitä huoltovarmuuteen, mutta erilaiset energianlähteet täydentävät hyvin toisiaan ja parantavat osaltaan Pohjoismaiden huoltovarmuutta.

Viime vuosien tapahtumat geopoliittisten jännitteiden yms. osalta ovat muodostaneet haasteita huoltovarmuus- ja energianhintajärjestelmille. Pohjoismaiden huoltovarmuusyhteistyö voi osaltaan vahvistaa järjestelmiä kohtaamaan tulevia haasteita.

- **Osatavoite 1.1: Yhteistyön ja kokemustenvaihdon vahvistaminen uusiutuvan ja fossiilittoman energian kehysedellytyksistä**
Riittävä energiantuotanto, johon sisältyy erityisesti sähköntuotanto, on Pohjoismaiden korkean energiahuoltovarmuuden säilyttämisen edellytys. Yhteiskuntiemme sähköistämisen ja uusien teknologioiden (esimerkiksi vedyntuotannon) tahdissa myös sähköön kysyntä lisääntyy huomattavasti, ja tarvitaan huomattavasti suurempaa sähköntuotantokapasiteettia. Pohjoismailla on edessään useita samanlaisia haasteita, kun pyritään luomaan sellaiset kehysedellytykset, joilla voidaan varmistaa riittävä kapasiteetti, ja ne haluavat vahvistaa tähän liittyvää yhteistyötä.
- **Osatavoite 1.2: Yhteistyö energiasiirtymän järjestämiseksi sosiaalisesti, taloudellisesti ja ympäristön kannalta hyväksyttävämmin**

Energiasektorin välttämätön siirtymä koskee monia ihmisiä ja edellyttää, että siirtymä toteutetaan tavalla, joka on asianomaisten kannalta hyväksyttävissä. Tiedonvaihto Pohjoismaiden välillä, osallistavien prosessien kehittäminen ja tiedon ja ymmärryksen kartuttaminen voivat edistää siirtymän onnistunutta toteutumista. Tämä koskee sekä fyysisten rakennelmien että siirtymästä koituvien kulujen jakautumista.

Tavoite 2: Parantaa Pohjoismaiden vahvuusasemaa energiasiirtymän ja innovaation osalta

Energiasiirtymään tarvittavien innovaatioiden ja uusien teknologioiden osalta Pohjoismailla on yhdessä välttämätöntä tutkimus- ja innovaatiokapasiteettia, jonka avulla niistä voi tulla johtavia maita uusien teknologioiden kehittämisessä.

- **Osatavoite 2.1: Uusien teknologioiden vahvuusaseman kehittäminen koko arvoketjussa Tähän sisältyy yhteistyö vedyn ja muiden uusien energiamuotojen (sis. infrastruktuurin), CCUS:n ja energian varastoinnin osalta.**

Kaikkea energiankulutusta ei voida sähköistää, minkä vuoksi vetyä, ammoniakkaa, e-metanolia ja muita e-polttoaineita koskeva työ on tärkeää. Näitä uusia teknologioita koskevan pohjoismaisen yhteistyön vahvistamisen tulee edistää kestävää siirtymää niillä sektoreilla, joita on hankalaa tai epätarkoituksenmukaista sähköistää suoraan, kuten esimerkiksi teräs- ja kemian teollisuutta ja raskaan liikenteen joitakin osa-alueita, ja sen avulla vähennetään fossiilisen energian tuontiriippuvuutta. Lisäksi yhteistyön tarkoituksena on parantaa pohjoismaisen elinkeinoelämän mahdollisuuksia kuulua tämän kehityksen kärkeen ja edistää maailmanlaajuisia siirtymää. Erityisesti vety on nyt Pohjoismaiden energiayhteistyön keskiössä, mutta pitemmällä aikavälillä yhteistyötä voidaan laajentaa entistä enemmän muihin energiamuotoihin.

- **Osatavoite 2.2: Määrätietoisempaa yhteistyötä energiatehokkuustoimien kehittämiseksi** Energian tehokas käyttö on osaltaan luonut Pohjoismaiden hyvin toimivat energiajärjestelmät ja vähentänyt kasvihuonekaasupäästöjä. Energiatehokkuus on myös tärkeää elinkeinoelämän kilpailukyvyille. Energiatehokkuusyhteistyössä keskitytään aloitteisiin, joilla tuetaan maiden pyrkimyksiä parantaa sekä kansalaisten että yritysten energiatehokkuutta teknologisten ja käyttäytymiseen liittyvien muutosten kautta. Siihen sisältyy yhteisiä toimia esimerkiksi energiamerkinnän ja Ekosuunniteltu-merkinnän sekä kiertotalouden ja jäännöslämmön hyödyntämisen parissa.

Tavoite 3: Entistä tehokkaampien ja innovatiivisten pohjoismaisten sähkömarkkinoiden kehittäminen

Hyvin toimivat sähkömarkkinat ovat avain tehokkaaseen kestäväan muutokseen. Siirtymä tarkoittaa pohjoismaisten yhteiskuntien laaja-alaista sähköistämistä. Suuria muutoksia on odotettavissa sähköntuotannossa tuuli-, aurinko- ja ydinvoiman sekä muun fossiilittoman tuotannon kasvaessa. Sama koskee loppukäyttäjien ja uusien teollisten suurkuluttajien, esimerkiksi vedyn tuotantoon ja e-polttoaineisiin tarvittavan sähkönkulutuksen kasvaessa. Haasteeseen vastaamiseksi pohjoismaisten sähkömarkkinoiden edelleen kehittäminen on välttämätöntä.

- **Osatavoite 3.1: Sähkömarkkinoiden on tuettava yhteiskunnan kasvavaa sähköistämistä**
Sähkömarkkinoita tulee edelleen kehittää myöntämällä lisää kannustimia uuteen, sopivasti sijoitettuun sähköntuotantoon investoimiseen ja varmistamalla samalla, että uudessa kulutuksessa sähköä käytetään tehokkaalla tavalla. Sähkömarkkinoiden tulee tukea parempaa tasapainoa kasvavan tuotannon ja kasvavan kulutuksen välillä.
- **Osatavoite 3.2: Kuluttajien ja tuottajien joustava osallistuminen**
Koska suuri osa kasvavasta sähköntuotannosta on tulevaisuudessa riippuvaista sääolosuhteista, on ratkaisevaa, että sekä kuluttajilla että tuottajilla on kannustimia ja mahdollisuuksia reagoida sähköntuotannon vaihteluihin. Joustava kulutus sekä laajennettu fossiiliton suunniteltavissa oleva sähköntuotanto vähentävät vihreän siirtymän kuluja ja parantavat huoltovarmuutta.
- **Osatavoite 3.3: Lisää huomiota sähköinfrastruktuurin käyttöönottoon**
Energian hintojen jaksottaiset erot eri puolilla Pohjolaa ovat osoitus erityisesti pohjoisen ja etelän välisen siirtokapasiteetin heikkouksista. Sähköistämisen laajenemisen ja vaihtelevien uusiutuvien energianlähteiden lisääntymisen myötä tarvitaan yhä enemmän pohjoismaista yhteistyötä infrastruktuurin vahvistamiseksi, jotta voidaan varmistaa resurssien hyödyntäminen mahdollisimman tehokkaasti ja sähkökuluttajien kustannusten pysyminen kurissa.

Tavoite 4: Vahvempi Pohjola kansainvälisessä energiayhteistyössä

Vuosina 2025–2030 pohjoismaisen energiayhteistyön yhtenä päätavoitteena on vahvistaa Pohjolaa kansainvälisessä yhteistyössä. Kansainvälisesti Pohjoismaille voi olla etua siitä, että ne toimivat yhdessä silloin, kun on yhteisiä intressejä. Tavoitteena on hyödyntää pohjoismaisen yhteistyön voimaa aktiivisesti sekä virallisilla että epävirallisilla foorumeilla. Tämä koskee erityisesti EU:ta ja Etaa, mutta myös muita foorumeita, joille Pohjoismaat osallistuvat.

Painopisteessä tulee jatkossakin olemaan toiminta pohjoismaisten globaalien energiaratkaisujen tukemiseksi. Tiivis pohjoismainen yhteistyö ei takaa ainoastaan tulevien huippukokousten ja konferenssien isännöintiä, vaan myös Pohjoismaiden roolin vihreän siirtymän tärkeänä globaalina toimijana.

- **Osatavoite 4.1: Määrätietoinen keskustelu eurooppalaisista kysymyksistä yhteistyömahdollisuuksien löytämiseksi**
Tietyt eurooppalaiset aloitteet vaikuttavat alueellisen pohjoismaisen energiavision toteutumiseen vuoteen 2030 mennessä. Siksi vahva pohjoismainen alueellinen yhteistyö poliittisten viranomaisen, markkinatoimijoiden, tutkimusympäristöjen ja kansalaisyhteiskunnan välillä on entistä ajankohtaisempaa.

Yhteistyökaudella 2025–2030 Pohjoismaat seuraavat etenkin energia-alan sääntelykehiksen tarkistamista sekä työtä Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan ja 55-valmiuspakettiin

sisältyvien, vuoteen 2030 ulottuvien uusien tavoitteiden parissa. Euroopan vihreän kehityksen ohjelman puitteissa Pohjoismaat voivat luoda uusia ja kehittää nykyisiä alueellisen yhteistyön muotoja esimerkiksi seuraavissa kysymyksissä: uusiutuva energia (mm. merituulivoimat), energiatehokkuus (mm. ”energiatehokkuus etusijalle” -periaate), ekosuunnittelu (mm. Nordsyn-yhteistyö), energiatehokkuusdirektiivi (EED), rakentamisen ja korjausrakentamisen energiatehokkuusstrategiat, vety-yhteistyö, järjestelmien älykkääseen integraatioon liittyvä yhteistyö, kansalliset energia- ja ilmastosuunnitelmat (NECP) sekä sähkömarkkinoiden ja infrastruktuurin kehittäminen. Etenemissuunnitelmia tuetaan horisontaalisesti tutkimuksen, kehityksen ja innovoinnin avulla useissa tärkeissä kysymyksissä, kuten vedyn, CCUS:n ja merituulivoiman saralla.

- **Osatavoite 4.2: Yhteistyö EU:n ja Etan lainsäädännön täytäntöönpanossa**
Vuosien 2025–2030 yhteistyöohjelmassa Pohjoismaille on keskeistä arvioida lainsäädännön täytäntöönpanon koordinoinnista saatavia etuja. Tällä kaudella pannaan täytäntöön useita EU:n ja Etan energia-alan säädöksiä.
- **Osatavoite 4.3: Yhteistyö muissa kansainvälisissä organisaatioissa**
Vision 2030 tavoitteena on hyödyntää pohjoismaisen yhteistyön voimaa aktiivisesti sekä virallisilla että epävirallisilla foorumeilla. Tämä koskee erityisesti EU:ta ja Etaa, mutta myös muita foorumeita, joihin Pohjoismaat osallistuvat. Näitä ovat muun muassa Itämeren energiamarkkinoiden yhteenliitännäsuunnitelma (BEMIP) ja foorumit, joihin esimerkiksi verkonhaltijat ja riippumattomat valvontaviranomaiset osallistuvat alueellisen yhteistyön eri muodoissa Euroopan tasolla sähkön siirtoverkonhaltijoiden eurooppalaisen verkoston (Sähkö-ENTSO) ja Euroopan kansallisten energiaregulaattoreiden yhteistyössä (ACER). Pohjoismaat osallistuvat myös muuhun, luonteeltaan maailmanlaajuisempaan energiapoliittiseen yhteistyöhön, jota tehdään esimerkiksi Kansainvälisessä energijärjestössä (IEA) ja Kansainvälisessä uusiutuvan energian virastossa (IRENA).

4 Yhteistyöohjelman arviointi

Yhteistyöohjelma on voimassa vuosina 2025–2030, mutta kausi jakautuu kahteen kolmivuotiskauteen 2025–2027 ja 2028–2030, joille laaditaan omat toimintasuunnitelmat.

Ohjelmakauden puolivälissä tehdään arviointi. Ministerineuvostolla on mahdollisuus tehdä arvioinnin pohjalta muutoksia yhteistyöohjelmaan ja saada arvioinnista ideoita jälkimmäisen kauden toimintasuunnitelman suunnitteluun.